

1949. évi XX. törvény

a Magyar Köztársaság Alkotmánya[1]

A többpártrendszert, a parlamenti demokráciát és a szociális piacgazdaságot megvalósító jogállamba való békés politikai átmenet elősegítése érdekében az Országgyűlés - hazánk új Alkotmányának elfogadásáig - Magyarország Alkotmányának szövegét a következők szerint állapítja meg:

I. fejezet

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

1. § Magyarország: köztársaság.

2. § (1) A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.

(2) A Magyar Köztársaságban minden hatalom a népé, amely a népszuverenitást választott képviselői útján, valamint közvetlenül gyakorolja.

(3)[2] Senkinek a tevékenysége sem irányulhat a hatalom erőszakos megszerzésére vagy gyakorlására, illetőleg kizárólagos birtoklására. Az ilyen törekvésekkel szemben törvényes úton mindenki jogosult és egyben köteles fellépni.

2/A. §[3] (1) A Magyar Köztársaság az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján - az Európai Uniót, illetőleg az Európai Közösségeket (a továbbiakban: Európai Unió) alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig - egyes, Alkotmányból eredő hatásköreit a többi tagállammal közösen gyakorolhatja; e hatáskörgyakorlás megvalósulhat önállóan, az Európai Unió intézményei útján is.

(2) Az (1) bekezdés szerinti nemzetközi szerződés megerősítéséhez és kihirdetéséhez az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

3. §[4] (1) A Magyar Köztársaságban a pártok az Alkotmány és az alkotmányos jogszabályok tiszteletben tartása mellett szabadon alakulhatnak és szabadon tevékenykedhetnek.

(2) A pártok közreműködnek a népakarat kialakításában és kinyilvánításában.

(3) A pártok közhatalmat közvetlenül nem gyakorolhatnak. Ennek megfelelően egyetlen párt sem irányíthat semmiféle állami szervet. A pártok és a közhatalom szétválasztása érdekében törvény határozza meg azokat a tisztségeket, közhivatalokat, amelyeket párt tagja vagy tisztségviselője nem tölthet be.

4. § A szakszervezetek és más érdekképviselések védik és képviselik a munkavállalók, a szövetkezeti tagok és a vállalkozók érdekeit.

5. § A Magyar Köztársaság állama védi a nép szabadságát és hatalmát, az ország függetlenségét és területi épségét, valamint a nemzetközi szerződésekben rögzített határait.

6. § (1) A Magyar Köztársaság elutasítja a háborút, mint a nemzetek közötti viták megoldásának eszközét, és tartózkodik a más államok függetlensége vagy területi épsége ellen irányuló erőszak alkalmazásától, illetőleg az erőszakkal való fenyegetéstől.

(2) A Magyar Köztársaság együttműködésre törekszik a világ valamennyi népével és országával.

(3) A Magyar Köztársaság felelősséget érez a határain kívül élő magyarok sorsáért, és előmozdítja a Magyarországgal való kapcsolatuk ápolását.

(4)[5] A Magyar Köztársaság az európai népek szabadságának, jólétének és biztonságának kiteljesedése érdekében közreműködik az európai egység megteremtésében.

7. § (1) A Magyar Köztársaság jogrendszere elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait, biztosítja továbbá a vállalt nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangját.

(2)[6] A jogalkotás rendjét törvény szabályozza, amelynek elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

8. § (1) A Magyar Köztársaság elismeri az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait, ezek tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége.

(2) A Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és kötelességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban nem korlátozhatja.

(3)[7]

(4) Rendkívüli állapot, szükségállapot vagy veszélyhelyzet idején az alapvető jogok gyakorlása - az 54-56. §-ban, az 57. § (2)-(4) bekezdésében, a 60. §-ban, a 66-69. §-ban és a 70/E. §-ban megállapított alapvető jogok kivételével - felfüggeszthető, vagy korlátozható.

9. § (1) Magyarország gazdasága olyan piacgazdaság, amelyben a köztulajdon és a magántulajdon egyenjogú és egyenlő védelemben részesül.

(2) A Magyar Köztársaság elismeri és támogatja a vállalkozás jogát és a gazdasági verseny szabadságát.

10. § (1) A magyar állam tulajdona nemzeti vagyon.

(2) Az állam kizárólagos tulajdonának, valamint kizárólagos gazdasági tevékenységének körét törvény határozza meg.

11. § Az állam tulajdonában álló vállalatok és gazdálkodó szervezetek a törvényben meghatározott módon és felelősséggel önállóan gazdálkodnak.

12. §[8] (1) Az állam támogatja az önkéntes társuláson alapuló szövetkezeteket, elismeri a szövetkezetek önállóságát.

(2) Az állam tiszteletben tartja az önkormányzatok tulajdonát.

13. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a tulajdonhoz való jogot.

(2) Tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben szabályozott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet.

14. § Az Alkotmány biztosítja az öröklés jogát.

15. §[9] A Magyar Köztársaság védi a házasság és a család intézményét.

16. § A Magyar Köztársaság különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit.

17. § A Magyar Köztársaság a rászorulókról kiterjedt szociális intézkedésekkel gondoskodik.

18. §[10] A Magyar Köztársaság elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.

II. fejezet AZ ORSZÁGGYŰLÉS

19. § (1) A Magyar Köztársaság legfelsőbb államhatalmi és népképviselői szerve az Országgyűlés.

(2) Az Országgyűlés a népszuverenitásból eredő jogait gyakorolva biztosítja a társadalom alkotmányos rendjét, meghatározza a kormányzás szervezetét, irányát és feltételeit.

(3) E jogkörében az Országgyűlés

a) megalkotja a Magyar Köztársaság Alkotmányát;

b) törvényeket alkot;

c) meghatározza az ország társadalmi-gazdasági tervét;

d)[11] megállapítja az államháztartás mérlegét, jóváhagyja az állami költségvetést és annak végrehajtását;

e) dönt a Kormány programjáról;

f) megkötí a Magyar Köztársaság külkapcsolatai szempontjából kiemelkedő fontosságú nemzetközi szerződéseket;

g) dönt a hadiállapot kinyilvánításáról és a békekötés kérdéséről;

h) hadiállapot vagy idegen hatalom fegyveres támadásának közvetlen veszélye (háborús veszély) esetén kihirdeti a rendkívüli állapotot, és Honvédelmi Tanácsot hoz létre;

i)[12] az alkotmányos rend megdöntésére vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló fegyveres cselekmények, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot tömeges méretekben veszélyeztető, fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett súlyos erőszakos cselekmények, elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén (a továbbiakban együtt: szükséghelyzet) szükségállapotot hirdet ki;

j)[13] az Alkotmányban meghatározott esetek kivételével dönt a Magyar Honvédség országon belüli vagy külföldi alkalmazásáról, külföldi fegyveres erők magyarországi, vagy az ország területéről kiinduló alkalmazásáról, a Magyar Honvédség békefenntartásban való részvételéről, külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenységéről, valamint a Magyar Honvédség külföldi, illetve a külföldi fegyveres erők magyarországi állomásozásáról;

k)[14] megválasztja a Köztársaság elnökét, a miniszterelnököt, az Alkotmánybíróság tagjait, az országgyűlési biztosokat, az Állami Számvevőszék elnökét és alelnökeit, a Legfelsőbb Bíróság elnökét és a legfőbb ügyészt;

l) a Kormánynak - az Alkotmánybíróság véleményének kikérése után előterjesztett - javaslatára felosztatja azt a helyi képviselőtestületet, amelynek működése az Alkotmánnyal ellentétes; dönt a megyék területéről, nevéről, székhelyéről, a megyei jogú várossá nyilvánításról és a fővárosi kerületek kialakításáról;

m) közkegyelmet gyakorol,

n)[15] külső fegyveres támadás veszélye esetén vagy szövetségi kötelezettség teljesítése érdekében meghatározott időre kihirdeti (meghosszabbítja) a megelőző védelmi helyzetet, és felhatalmazza a Kormányt a szükséges intézkedések megtételére.

(4)[16] A (3) bekezdés g), h) és i) pontjában meghatározott döntéshez az országgyűlési képviselők kétharmadának a szavazata szükséges.

(5)[17]

(6)[18] A (3) bekezdés j) és n) pontja szerinti döntéshez a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának a szavazata szükséges.

19/A. § (1) Ha az Országgyűlés e döntések meghozatalában akadályoztatva van, a köztársasági elnök jogosult a hadiállapot kinyilvánítására, a rendkívüli állapot kihirdetésére és a Honvédelmi Tanács létrehozására, továbbá a szükségállapot kihirdetésére.

(2) Az Országgyűlés e döntések meghozatalában akkor van akadályoztatva, ha nem ülésezik, és összehívása az idő rövidsége, továbbá a hadiállapotot, a rendkívüli állapotot vagy a szükségállapotot kiváltó események miatt elháríthatatlan akadályba ütközik.

(3) Az akadályoztatás tényét, továbbá a hadiállapot kinyilvánításának, a rendkívüli állapot vagy a szükségállapot kihirdetésének indokoltságát az Országgyűlés elnöke, az Alkotmánybíróság elnöke és a miniszterelnök együttesen állapítja meg.

(4) Az Országgyűlés a hadiállapot, a rendkívüli állapot vagy a szükségállapot kihirdetésének az indokoltságát az akadályoztatásának megszűnése utáni első ülésén felülvizsgálja, és dönt az

alkalmazott intézkedések jogszerűségéről. E döntéshez az országgyűlési képviselők kétharmadának a szavazata szükséges.

19/B. §[19] (1) Rendkívüli állapot idején a Honvédelmi Tanács dönt

a)[20] a Magyar Honvédség országon belüli vagy külföldi alkalmazásáról, békefenntartásban való részvételéről, külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenységéről, valamint külföldi állomásozásáról,

b) a külföldi fegyveres erők magyarországi, vagy az ország területéről kiinduló alkalmazásáról, illetve magyarországi állomásozásáról,

c) a külön törvényben meghatározott rendkívüli intézkedések bevezetéséről.

(2)[21] A Honvédelmi Tanács elnöke a köztársasági elnök, tagjai: az Országgyűlés elnöke, az Országgyűlésben képvisellel rendelkező pártok képviselőcsoportjainak vezetői, a miniszterelnök, a miniszterek és tanácskozási joggal a Honvéd Vezérkar főnöke.

(3) A Honvédelmi Tanács gyakorolja:

a) az Országgyűlés által rá átruházott jogokat,

b) a köztársasági elnök jogait,

c) a Kormány jogait.

(4) A Honvédelmi Tanács rendeletet alkothat, ebben egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, illetőleg törvényi rendelkezésektől eltérhet, továbbá egyéb különleges intézkedéseket hozhat, az Alkotmány alkalmazását azonban nem függesztheti fel.

(5) A Honvédelmi Tanács rendelete a rendkívüli állapot megszűnésével hatályát veszti, kivéve, ha az Országgyűlés a rendelet hatályát meghosszabbítja.

(6) Az Alkotmánybíróság működése rendkívüli állapot idején sem korlátozható.

19/C. §[22] (1)[23] A szükségállapot kihirdetésekor az Országgyűlés akadályoztatása esetén a köztársasági elnök dönt a Magyar Honvédség 40/B. § (2) bekezdése szerinti felhasználásáról.

(2) A szükségállapot idején a külön törvényben megállapított rendkívüli intézkedéseket rendeleti úton a köztársasági elnök vezeti be.

(3) A köztársasági elnök a bevezetett rendkívüli intézkedésekről haladéktalanul tájékoztatja az Országgyűlés elnökét. A szükségállapot idején az Országgyűlés - akadályoztatása esetén az Országgyűlés Honvédelmi Bizottsága - folyamatosan ülésezik. Az Országgyűlés, illetőleg az Országgyűlés Honvédelmi Bizottsága a köztársasági elnök által bevezetett rendkívüli intézkedések alkalmazását felfüggesztheti.

(4) A rendeleti úton bevezetett rendkívüli intézkedések harminc napig maradnak hatályban, kivéve, ha hatályukat az Országgyűlés - akadályoztatása esetén az Országgyűlés Honvédelmi Bizottsága - meghosszabbítja.

(5) A szükségállapotra egyébként a rendkívüli állapotra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

19/D. § A rendkívüli állapot és a szükségállapot idején alkalmazandó részletes szabályokról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

19/E. §[24][25] (1)[26] Külső fegyveres csoportoknak Magyarország területére történő váratlan betörése esetén a támadás elhárítására, illetőleg az ország területének a honi és szövetséges légvédelmi és repülő készülségi erőkkel való oltalmazására, az alkotmányos rend, az élet- és vagyonbiztonság, a közrend és a közbiztonság védelme érdekében a Kormány a köztársasági elnök által jóváhagyott védelmi terv szerint - a támadással arányos és erre felkészített erőkkel - a

szükségállapot vagy a rendkívüli állapot kihirdetésére vonatkozó döntésig azonnal intézkedni köteles.

(2) A Kormány az (1) bekezdés alapján megtett intézkedéséről haladéktalanul tájékoztatja az Országgyűlést, a köztársasági elnököt a további intézkedések megtétele érdekében.

(3) A Kormány azonnali intézkedésére alkalmazandó szabályokról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

20. §[27] (1) Az országgyűlési képviselők általános választását - az Országgyűlés feloszlása vagy feloszlata miatti választás kivételével - az előző Országgyűlés megválasztását követő negyedik év április vagy május hónapjában kell megtartani.

(2) Az országgyűlési képviselők tevékenységüket a köz érdekében végzik.

(3) Az országgyűlési képviselőt - az országgyűlési képviselők jogállásáról szóló törvényben szabályozottak szerint - mentelmi jog illeti meg.

(4)[28] Az országgyűlési képviselőt a függetlenségét biztosító tiszteletdíj, továbbá meghatározott kedvezmények és költségeinek fedezésére költségtérítés illetik meg. A tiszteletdíj és a költségtérítés összegéről, valamint a kedvezmények köréről szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

(5)[29] A képviselő nem lehet köztársasági elnök, az Alkotmánybíróság tagja, az állampolgári jogok országgyűlési biztosa, az Állami Számvevőszék elnöke, alelnöke és számvevője, bíró, ügyész, közigazgatási szerv alkalmazottja - a Kormány tagja és az államtitkár kivételével -, továbbá a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagja. Törvény az összeférhetlenség egyéb eseteit is megállapíthatja.

(6)[30] Az országgyűlési képviselők jogállásáról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

20/A. § (1) Az országgyűlési képviselő megbízatása megszűnik:

a) az Országgyűlés működésének befejezésével,

b) a képviselő halálával,

c) az összeférhetlenség kimondásával,

d) lemondással,

e) a választójog elvesztésével.

(2)[31] Az összeférhetlenség kimondásáról az Országgyűlés a jelen lévő képviselők kétharmadának szavazatával határoz.

(3) A képviselő az Országgyűléshez intézett nyilatkozatával lemondhat megbízatásáról. A lemondás érvényességéhez az Országgyűlés elfogadó nyilatkozata nem szükséges.

21. § (1) Az Országgyűlés elnököt, alelnököket és jegyzőket választ tagjai sorából.

(2) Az Országgyűlés állandó bizottságokat alakít tagjaiból, és bármely kérdés megvizsgálására bizottságot küldhet ki.

(3) Az országgyűlési bizottságok által kért adatokat mindenki köteles a rendelkezésükre bocsátani, illetőleg köteles előttük vallomást tenni.

22. § (1) Az Országgyűlés évenként két rendes ülészakot tart: minden év február elsejétől június tizenötödikéig, illetve szeptember elsejétől december tizenötödikéig.

(2) Az Országgyűlés alakuló ülését - a választást követő egy hónapon belüli időpontra - a köztársasági elnök hívja össze; egyébként az Országgyűlés ülészakának és ezen belül az egyes üléseknek az összehívásáról az Országgyűlés elnöke gondoskodik.

(3) A köztársasági elnök, a Kormány, vagy a képviselők egyötödének írásbeli kérelmére az Országgyűlést rendkívüli ülészakra vagy rendkívüli ülésre össze kell hívni. A kérelemben az összehívás indokát, továbbá a javasolt időpontot és napirendet meg kell jelölni.

(4) A köztársasági elnök az Országgyűlés ülését egy ülészak alatt egy alkalommal - legfeljebb harminc napra - elnapolhatja.

(5) Az elnapolás tartama alatt az Országgyűlés elnöke a képviselők egyötödének írásbeli kérelmére - a kérelem kézhezvételétől számított nyolc napnál nem távolabbi időpontra - köteles az Országgyűlést összehívni.

23. § Az Országgyűlés ülései nyilvánosak. A köztársasági elnök, a Kormány, továbbá bármely képviselő kérelmére az Országgyűlés a képviselők kétharmadának a szavazatával zárt ülés tartását is elhatározhatja.

24. § (1) Az Országgyűlés akkor határozatképes, ha a képviselőknek több mint a fele jelen van.

(2) Az Országgyűlés a határozatait a jelenlévő képviselők több mint a felének szavazatával hozza.

(3) Az Alkotmány megváltoztatásához, valamint az Alkotmányban meghatározott egyes döntések meghozatalához az országgyűlési képviselők kétharmadának a szavazata szükséges.

(4)[32] Az Országgyűlés a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával elfogadott Hárszabályban állapítja meg működésének szabályait és tárgyalási rendjét.

(5)[33] Az új alkotmány előkészítésének részletes szabályairól szóló országgyűlési határozat elfogadásához az országgyűlési képviselők négyötödének szavazata szükséges.

25. § (1) Törvényt a köztársasági elnök, a Kormány, minden országgyűlési bizottság és bármely országgyűlési képviselő kezdeményezhet.

(2) A törvényhozás joga az Országgyűlést illeti meg.

(3) Az Országgyűlés által elfogadott törvényt az Országgyűlés elnöke aláírja, majd megküldi a köztársasági elnöknek.

26. § (1) A törvény kihirdetéséről, annak kézhezvételétől számított tizenöt napon - az Országgyűlés elnökének sürgősségi kérelmére öt napon - belül a köztársasági elnök gondoskodik. A kihirdetésre megküldött törvényt aláírja. A törvényt a hivatalos lapban ki kell hirdetni.

(2) Ha a köztársasági elnök a törvénnyel vagy annak valamelyik rendelkezésével nem ért egyet, azt aláírás előtt az (1) bekezdésben említett határidőn belül megfontolás végett, észrevételeinek közlésével visszaküldheti az Országgyűlésnek.

(3) Az Országgyűlés a törvényt újra megtárgyalja, és elfogadásáról ismét határoz. Az Országgyűlés elnöke által ezt követően megküldött törvényt a köztársasági elnök köteles aláírni és öt napon belül kihirdetni.

(4) A köztársasági elnök a törvényt aláírás előtt az (1) bekezdésben említett határidőn belül véleményezésre megküldi az Alkotmánybíróságnak, ha annak valamelyik rendelkezését alkotmányellenesnek tartja.

(5) Ha az Alkotmánybíróság - soron kívüli eljárásban - az alkotmányellenességet megállapítja, a köztársasági elnök a törvényt az Országgyűlésnek visszaküldi, egyébként köteles a törvényt aláírni és öt napon belül kihirdetni.

(6)[34] A népszavazásra bocsátott törvényt a köztársasági elnök csak akkor írja alá, ha azt a népszavazás megerősítette.

27. § Az Országgyűlés tagjai az állampolgári, valamint a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosaihoz, az Állami Számvevőszék elnökéhez és a Magyar Nemzeti Bank elnökéhez kérdést, a Kormányhoz, a Kormány bármely tagjához és a legfőbb ügyészhez interpellációt és kérdést intézhetnek a feladatkörükbe tartozó minden ügyben.

28. § (1) Az Országgyűlés megbízatása az alakuló ülésével kezdődik.

(2) Az Országgyűlés kimondhatja feloszlását megbízatásának lejárta előtt is.

(3) A köztársasági elnök a választások kitűzésével egyidejűleg feloszthatja az Országgyűlést, ha

a) az Országgyűlés - ugyanazon Országgyűlés megbízatásának idején - tizenkét hónapon belül legalább négy esetben megvonja a bizalmat a Kormánytól, vagy

b) a Kormány megbízatásának megszűnése esetén a köztársasági elnök által miniszterelnöknek javasolt személyt az első személyi javaslat megtételének napjától számított negyven napon belül nem választja meg.

(4)[35]

(5) Az Országgyűlés feloszlata előtt a köztársasági elnök köteles kikérni a miniszterelnöknek, az Országgyűlés elnökének és az Országgyűlésben képvisellel rendelkező pártok képviselőcsoportjai vezetőinek véleményét.

(6)[36] Az Országgyűlés feloszlásától vagy feloszlataától számított három hónapon belül új Országgyűlést kell választani.

(7) Az Országgyűlés működése az új Országgyűlés alakuló üléséig tart.

28/A. § (1) Rendkívüli állapot vagy szükségállapot idején az Országgyűlés nem mondhatja ki a feloszlását és nem oszlatható fel.

(2) Ha az Országgyűlés megbízatása rendkívüli állapot vagy szükségállapot idején jár le, a megbízatás a rendkívüli állapot, illetőleg a szükségállapot megszűnéséig meghosszabbodik.

(3) A feloszlott vagy feloszlott Országgyűlést a köztársasági elnök hadiállapot, háborús veszély állapota vagy szükséghelyzet esetén ismét összehívhatja. Megbízatásának meghosszabbításáról az Országgyűlés maga határoz.

28/B. §[37] (1) Országos népszavazás és népi kezdeményezés tárgya az Országgyűlés hatáskörébe tartozó kérdés lehet.

(2) Az országos népszavazásról és népi kezdeményezésről szóló törvény elfogadásához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

28/C. § (1) Országos népszavazást döntéshozatal vagy véleménynyilvánítás céljából lehet tartani, a népszavazás elrendelésére kötelezően vagy mérlegelés alapján kerül sor.

(2) Országos népszavazást kell tartani legalább 200 000 választópolgár kezdeményezésére.

(3) Ha az országos népszavazást el kell rendelni, az eredményes népszavazás alapján hozott döntés az Országgyűlésre kötelező.

(4) Mérlegelés alapján országos népszavazást a köztársasági elnök, a Kormány, az országgyűlési képviselők egyharmada vagy 100 000 választópolgár kezdeményezésére az Országgyűlés rendelhet el.

(5) Nem lehet országos népszavazást tartani:

a) a költségvetésről, a költségvetés végrehajtásáról, a központi adónemekről és illetékekről, a vámokról, valamint a helyi adók központi feltételeiről szóló törvények tartalmáról,

b) hatályos nemzetközi szerződésből eredő kötelezettségekről, illetve az e kötelezettségeket tartalmazó törvények tartalmáról,

- c)* az Alkotmány népszavazásról, népi kezdeményezésről szóló rendelkezéseiről,
- d)* az Országgyűlés hatáskörébe tartozó személyi és szervezetalakítási (-átalakítási, -megszüntetési) kérdésekről,
- e)* az Országgyűlés feloszlásáról,
- f)* a Kormány programjáról,
- g)* hadiállapot kinyilvánításáról, rendkívüli állapot és szükségállapot kihirdetéséről,
- h)*[38] a Magyar Honvédség külföldi vagy országon belüli alkalmazásáról,
- i)* a helyi önkormányzat képviselő-testületének feloszlásáról,
- j)* a közkegyelem gyakorlásáról.

(6)[39] Az ügydöntő országos népszavazás eredményes, ha az érvényesen szavazó választópolgárok több mint fele, de legalább az összes választópolgár több mint egynegyede a megfogalmazott kérdésre azonos választ adott.

28/D. § Országos népi kezdeményezést legalább 50 000 választópolgár nyújthat be. Az országos népi kezdeményezés arra irányulhat, hogy az Országgyűlés hatáskörébe tartozó kérdést az Országgyűlés tűzze a napirendjére. Az országos népi kezdeményezésben megfogalmazott kérdést az Országgyűlés köteles megtárgyalni.

28/E. § Országos népszavazás elrendelésére irányuló állampolgári kezdeményezés esetén négy hónapig, országos népi kezdeményezés esetén két hónapig lehet aláírást gyűjteni.

III. fejezet

A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK

29. § (1) Magyarország államfője a köztársasági elnök, aki kifejezi a nemzet egységét, és örökdik az államszervezet demokratikus működése felett.

(2)[40] A köztársasági elnök a Magyar Honvédség főparancsnoka.

29/A. § (1) A köztársasági elnököt az Országgyűlés öt évre választja.

(2)[41] Köztársasági elnökké megválasztható minden választójoggal rendelkező magyar állampolgár, aki a választás napjáig a harmincötödik életévét betöltötte.

(3) A köztársasági elnököt e tisztségre legfeljebb egy alkalommal lehet újraválasztani.

29/B. § (1) A köztársasági elnök választását jelölés előzi meg. A jelölés érvényességéhez az Országgyűlés legalább ötven tagjának írásbeli ajánlása szükséges. A jelölést az Országgyűlés elnökénél a szavazás elrendelése előtt kell benyújtani. Az Országgyűlés minden tagja csak egy jelöltet ajánlhat. Annak, aki több jelöltet ajánl, mindegyik ajánlása érvénytelen.

(2) Az Országgyűlés a köztársasági elnököt titkos szavazással választja. A szükséghez képest többszöri szavazásnak van helye. Az első szavazás alapján megválasztott köztársasági elnök az, aki a képviselők kétharmadának szavazatát elnyeri.

(3) Ha az első szavazás alkalmával ezt a többséget egyik jelölt sem nyeri el, az (1) bekezdésnek megfelelő új ajánlás alapján újból szavazást kell tartani. A második szavazás alapján való megválasztáshoz ugyancsak a képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

(4) Ha a második szavazás alkalmával egyik jelölt sem nyerte el a megkívánt többséget, harmadszori szavazást kell tartani. Ez alkalommal csak arra a két jelöltre lehet szavazni, akik a második szavazás alkalmával a legtöbb szavazatot kapták. A harmadik szavazás alapján megválasztott köztársasági elnök az, aki - tekintet nélkül a szavazásban részt vevők számára - a szavazatok többségét elnyerte.

(5) A szavazási eljárást legfeljebb három egymásra következő nap alatt be kell fejezni.

29/C. § (1) A köztársasági elnököt a korábbi elnök megbízatásának lejárta előtt legalább 30 nappal, ha pedig a megbízatás idő előtt szűnt meg, a megszűnéstől számított 30 napon belül kell megválasztani.

(2) Az elnökválasztást az Országgyűlés elnöke tűzi ki.

29/D. § A megválasztott köztársasági elnök a korábbi elnök megbízatásának lejártakor, illetőleg a megbízás idő előtti megszűnése esetén a kiírt választás eredményének kihirdetését követő nyolcadik napon lép hivatalába; hivatalba lépését megelőzően az Országgyűlés előtt esküt tesz.

29/E. § (1) A köztársasági elnök átmeneti akadályoztatása esetén, vagy ha a köztársasági elnök megbízatása valamely okból idő előtt megszűnik, az új köztársasági elnök hivatalba lépéséig a köztársasági elnöki jogkört az Országgyűlés elnöke gyakorolja, azzal a korlátozással, hogy törvényt az Országgyűlésnek megfontolás végett, illetőleg az Alkotmánybíróságnak megvizsgálás céljából nem küldhet meg, az Országgyűlést nem oszthatja fel, és a kegyelmezés jogával csak a jogerősen elítéltek javára élhet.

(2) A köztársasági elnök helyettesítése idején az Országgyűlés elnöke képviselői jogait nem gyakorolhatja, és helyette az Országgyűlés elnökének feladatát az Országgyűlés által kijelölt alelnök látja el.

30. § (1) A köztársasági elnöki tisztség összeegyeztethetetlen minden más állami, társadalmi és politikai tisztséggel vagy megbízatással. A köztársasági elnök más kereső foglalkozást nem folytathat, és egyéb tevékenységéért - a szerzői jogi védelem alá eső tevékenységet kivéve - díjazást nem fogadhat el.

(2)[42] A köztársasági elnök tiszteletdíjáról, kedvezményeiről és az őt megillető költségtérítés összegéről szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

30/A. §[43] (1) A köztársasági elnök

a) képviseli a magyar államot,

b) a Magyar Köztársaság nevében nemzetközi szerződéseket köt, ha a szerződés tárgya a törvényhozás hatáskörébe tartozik, a szerződés megkötéséhez az Országgyűlés előzetes hozzájárulása szükséges,

c) megbízza és fogadja a nagyköveteket és a követeket,

d)[44] kitűzi az országgyűlési képviselők, a helyi önkormányzati képviselők és a polgármesterek általános választását, valamint az európai parlamenti választás, továbbá az országos népszavazás időpontját;

e) részt vehet és felszólalhat az Országgyűlés és az országgyűlési bizottságok ülésein,

f) javaslatot tehet az Országgyűlésnek intézkedés megtételére,

g) népszavazást kezdeményezhet,

h)[45]

i) külön törvényben meghatározott személy vagy szervek javaslatára kinevezi és felmenti a Magyar Nemzeti Bank elnökét, alelnökeit és az egyetemi tanárokat; megbízza és felmenti az egyetemek rektorait; kinevezi és előlépteti a tábornoikat; megerősíti tisztségében a Magyar Tudományos Akadémia elnökét,

j)[46] adományozza a törvényben meghatározott címeket, érdemrendeket, kitüntetések és engedélyezi viselésüket,

k) gyakorolja az egyéni kegyelmezés jogát,

l) dönt az állampolgársági ügyekben,

m) dönt mindazokban az ügyekben, amelyeket külön törvény a hatáskörébe utal.

(2) A köztársasági elnöknek az (1) bekezdésben meghatározott minden intézkedéséhez és rendelkezéséhez - az a), d), e), f) és g) pontban foglaltak kivételével - a miniszterelnöknek vagy az illetékes miniszternek az ellenjegyzése szükséges.

31. § (1) Az elnöki megbízatás megszűnik:

a) a megbízatás idejének lejártával,

b) az elnök halálával,

c) a feladatkör ellátását kilencven napon túl lehetetlenné tevő állapottal,

d) az összeférhetetlenség kimondásával,

e) lemondással,

f) az elnöki tisztségtől való megfosztással.

(2) Ha a köztársasági elnökkel szemben a tisztsége gyakorlása során összeférhetetlenségi ok [30. § (1) bekezdés] merül fel, bármely képviselő indítványára az Országgyűlés határoz az összeférhetetlenség kimondásáról. A határozat meghozatalához a képviselők kétharmadának a szavazata szükséges. A szavazás titkos.

(3) A köztársasági elnök az Országgyűléshez intézett nyilatkozatával lemondhat megbízatásáról. A lemondás érvényességéhez az Országgyűlés elfogadó nyilatkozata szükséges. Az Országgyűlés tizenöt napon belül kérheti a köztársasági elnököt, hogy elhatározását újból fontolja meg. Ha a köztársasági elnök elhatározását fenntartja, az Országgyűlés a lemondás tudomásulvételét nem tagadhatja meg.

(4) A köztársasági elnök a tisztségétől megfosztható, ha annak gyakorlása során az Alkotmányt vagy valamely más törvényt szándékosan megsérti.

31/A. § (1) A köztársasági elnök személye sérthetetlen; büntetőjogi védelmét külön törvény biztosítja.

(2) A tisztsége gyakorlása során az Alkotmányt vagy valamely más törvényt megsértő köztársasági elnökkel szemben az országgyűlési képviselők egyötöde indítványozhatja a felelősségre vonást.

(3) A felelősségre vonási eljárás megindításához az országgyűlési képviselők kétharmadának a szavazata szükséges. A szavazás titkos.

(4) Az Országgyűlés határozatának meghozatalától kezdődően a felelősségre vonási eljárás befejezéséig az elnök a hatáskörét nem gyakorolhatja.

(5) A cselekmény elbírálása az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozik.

(6) Ha az Alkotmánybíróság az eljárás eredményeként a törvénysértés tényét megállapítja, a köztársasági elnököt tisztségétől megfoszthatja.

(7)[47]

(8)[48]

32. §[49] (1) Ha a köztársasági elnök ellen a felelősségre vonási eljárás a hivatali ideje alatt a hivatali tevékenységével összefüggésben elkövetett, büntetőjogilag üldözendő cselekmény miatt indult, az Alkotmánybíróság eljárásában a büntetőeljárás alapvető rendelkezéseit* is alkalmazni kell. A vádat az Országgyűlés által a saját tagjai közül választott vádbiztos képviseli.[50]

(2) A köztársasági elnök ellen egyéb cselekménye miatt büntetőeljárást csak megbízatásának megszűnése után lehet indítani.

(3)[51] Ha az Alkotmánybíróság a köztársasági elnök bűnösségét szándékos bűncselekmény elkövetésében megállapítja, az elnököt a tisztségétől megfoszthatja, s egyidejűleg a Büntető Törvénykönyvben* az adott cselekményre meghatározott bármely büntetést és intézkedést alkalmazhatja.[52]

IV. fejezet

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG[53]

32/A. § (1) Az Alkotmánybíróság felülvizsgálja a jogszabályok alkotmányosságát, illetőleg ellátja a törvénnyel hatáskörébe utalt feladatokat.

(2) Az Alkotmánybíróság alkotmányellenesség megállapítása esetén megsemmisíti a törvényeket és más jogszabályokat.

(3) Az Alkotmánybíróság eljárását törvényben meghatározott esetekben bárki kezdeményezheti.

(4)[54] Az Alkotmánybíróság tizenegy tagját az Országgyűlés választja. Az Alkotmánybíróság tagjaira az Országgyűlésben képvisellel rendelkező pártok képviselőcsoportjainak egy-egy tagjából álló jelölőbizottság tesz javaslatot. Az Alkotmánybíróság tagjainak megválasztásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

(5) Az Alkotmánybíróság tagjai nem lehetnek tagjai pártnak, és az Alkotmánybíróság hatásköréből adódó feladatokon kívül politikai tevékenységet nem folytathatnak.

(6) Az Alkotmánybíróság szervezetéről és működéséről szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

V. fejezet

AZ ÁLLAMPOLGÁRI JOGOK ORSZÁGGYŰLÉSI BIZTOSA ÉS A NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉGI JOGOK ORSZÁGGYŰLÉSI BIZTOSA

32/B. § (1) Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának feladata, hogy az alkotmányos jogokkal kapcsolatban tudomására jutott visszaállagokat kivizsgálja vagy kivizsgáltassa, és orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményezzen.

(2) A nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosának feladata, hogy a nemzeti és etnikai kisebbségi jogokkal kapcsolatban tudomására jutott visszaállagokat kivizsgálja, vagy kivizsgáltassa, és orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményezzen.

(3) Az országgyűlési biztos eljárását törvényben meghatározott esetekben bárki kezdeményezheti.

(4) Az állampolgári jogok, illetőleg a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosait a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés a képviselők kétharmadának szavazatával választja. Az Országgyűlés egyes alkotmányos jogok védelmére külön biztost is választhat.

(5)[55]

(6) Az országgyűlési biztos tevékenységének tapasztalatairól évente beszámol az Országgyűlésnek.

(7)[56] Az országgyűlési biztosokról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

VI. fejezet

AZ ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK ÉS A MAGYAR NEMZETI BANK

32/C. §[57] (1) Az Állami Számvevőszék az Országgyűlés pénzügyi-gazdasági ellenőrző szerve. Feladatkörében ellenőrzi az államháztartás gazdálkodását, ennek keretében az állami költségvetési javaslat megalapozottságát, a felhasználások szükségességét és célszerűségét, ellenjegyzi a

költségvetés hitelfelvételeire vonatkozó szerződéseket; előzetesen felülvizsgálja az állami költségvetés 32 felhasználásának a törvényességét; ellenőrzi az állami költségvetés 32 végrehajtásáról készített zárszámadást; ellenőrzi az állami vagyon kezelését, az állami tulajdonban lévő vállalatok, vállalkozások vagyonérték-megőrző és vagyongyarapító tevékenységét; ellátja a törvénnyel hatáskörébe utalt egyéb feladatokat.

(2) Az Állami Számvevőszék ellenőrzéseit törvényességi, célszerűségi és eredményességi szempontok szerint végzi. Az Állami Számvevőszék az általa végzett ellenőrzésekről jelentésben tájékoztatja az Országgyűlést. A jelentést nyilvánosságra kell hozni. Az Állami Számvevőszék elnöke a zárszámadás ellenőrzéséről készült jelentést a zárszámadással együtt terjeszti az Országgyűlés elé.

(3) Az Állami Számvevőszék elnökének és alelnökeinek megválasztásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

(4)[58] Az Állami Számvevőszék szervezetéről és működésének alapelveiről szóló törvény elfogadásához a jelenlevő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

32/D. §[59] (1)[60] A Magyar Nemzeti Bank a Magyar Köztársaság központi bankja. A Magyar Nemzeti Bank külön törvényben meghatározott módon felelős a monetáris politikáért.

(2) A Magyar Nemzeti Bank elnökét a köztársasági elnök hat évre nevezi ki.

(3) A Magyar Nemzeti Bank elnöke a bank tevékenységéről évente beszámol az Országgyűlésnek.

(4)[61] A Magyar Nemzeti Bank elnöke külön törvényben meghatározott feladatkörében rendeletet bocsát ki, amely törvénnyel nem lehet ellentétes. A rendeletet a hivatalos lapban ki kell hirdetni.

VII. fejezet A KORMÁNY

33. § (1) A Kormány

a) a miniszterelnökből és

b) a miniszterekből

áll.

(2) A miniszterelnököt az általa kijelölt miniszter helyettesíti.

(3) A miniszterelnököt a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés tagjai többségének szavazatával választja. A miniszterelnök megválasztásáról, továbbá a Kormány programjának elfogadásáról az Országgyűlés egyszerre határoz.

(4) A minisztereket a miniszterelnök javaslatára a köztársasági elnök nevezi ki, és menti fel.

(5) A Kormány a miniszterek kinevezésével alakul meg. A Kormány tagjai a Kormány megalakulása után az Országgyűlés előtt esküt tesznek.

33/A. § A Kormány megbízatása megszűnik:

a) az újonnan megválasztott Országgyűlés megalakulásával,

b) a miniszterelnök, illetőleg a Kormány lemondásával,

c)[62] a miniszterelnök halálával,

d)[63] a miniszterelnök választójogának elvesztésével,

e) a miniszterelnök összeférhetetlenségének megállapításával, illetőleg

f)[64] ha a 39/A. § (1) bekezdésében foglaltaknak megfelelően az Országgyűlés a miniszterelnöktől a bizalmat megvonja és új miniszterelnököt választ.

33/B. § A miniszter megbízatása megszűnik:

- a) a Kormány megbízatásának megszűnésével,
- b) lemondásával,
- c) felmentésével,
- d) halálával,
- e) választójogának elvesztésével,
- f) összeférhetlenségének megállapításával.

34. §[65] (1) A Magyar Köztársaság minisztériumainak felsorolását külön törvény tartalmazza.

(2)[66] Törvény minisztérium, miniszter vagy közigazgatási szerv megjelölésére vonatkozó rendelkezését a jelenlévő országgyűlési képviselők több mint felének szavazatával elfogadott törvény módosíthatja.

35. § (1) A Kormány

a)[67] védi az alkotmányos rendet, védi és biztosítja az a természetes személyek, a jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek jogait;

b) biztosítja a törvények végrehajtását;

c) irányítja a minisztériumok és a közvetlenül alárendelt egyéb szervek munkáját, összehangolja tevékenységüket;

d)[68] biztosítja a helyi önkormányzatok törvényességi ellenőrzését;

e)[69] biztosítja a társadalmi-gazdasági tervek kidolgozását, gondoskodik megvalósulásukról;

f) meghatározza a tudományos és kulturális fejlesztés állami feladatait, és biztosítja az ezek megvalósulásához szükséges feltételeket;

g) meghatározza a szociális és egészségügyi ellátás állami rendszerét, és gondoskodik az ellátás anyagi fedezetéről;

h)[70] irányítja a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek működését;

i)[71] az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapás, illetőleg következményeinek az elhárítása (a továbbiakban: veszélyhelyzet), valamint a közrend és a közbiztonság védelme érdekében megteszi a szükséges intézkedéseket;

j) közreműködik a külpolitika meghatározásában; a Magyar Köztársaság Kormánya nevében nemzetközi szerződéseket köt;

k)[72] képviseli a Magyar Köztársaságot az Európai Unió kormányzati részvétellel működő intézményeiben;

l)[73] ellátja mindazokat a feladatokat, amelyeket törvény a hatáskörébe utal.

m)[74] a megelőző védelmi helyzet kihirdetésének kezdeményezését követően a közigazgatás, a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek működését érintő törvényektől eltérő intézkedéseket vezethet be; az így bevezetett intézkedések hatálya az Országgyűlés döntéséig, de legfeljebb 60 napig tart, azokról a Kormány a köztársasági elnököt és az Országgyűlés illetékes bizottságait folyamatosan tájékoztatja.

(2) A Kormány a maga feladatkörében rendeleteket bocsát ki, és határozatokat hoz. Ezeket a miniszterelnök írja alá. A Kormány rendelete és határozata törvénnyel nem lehet ellentétes. A Kormány rendeleteit a hivatalos lapban ki kell hirdetni.

(3)[75] Veszélyhelyzetben és megelőző védelmi helyzetben a Kormány az Országgyűlés felhatalmazása alapján egyes törvények rendelkezéseitől eltérő rendeleteket és intézkedéseket hozhat. A veszélyhelyzetben és a megelőző védelmi helyzetben alkalmazható szabályokról szóló törvény

elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

(4) A Kormány - jogszabály kivételével - az alárendelt szervek által hozott minden olyan határozatot vagy intézkedést megsemmisít, illetőleg megváltoztat, amely törvénybe ütközik.

35/A. §[76] (1) Az európai integrációval összefüggő ügyekben az Országgyűlés vagy bizottságai ellenőrzési jogkörének, az Országgyűlés és a Kormány között folytatott egyeztetésnek, továbbá a Kormány tájékoztatási kötelezettségének részletes szabályairól a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával elfogadott törvény rendelkezik.

(2) A Kormány az Országgyűlés részére megküldi azokat a javaslatokat, amelyek az Európai Unió kormányzati részvétellel működő intézményeinek döntéshozatali eljárásában napirenden szerepelnek.

36. § Feladatának ellátása során a Kormány együttműködik az érdekelt társadalmi szervezetekkel.

37. § (1) A miniszterelnök vezeti a Kormány üléseit, gondoskodik a Kormány rendeleteinek és határozatainak végrehajtásáról.

(2)[77] A miniszterek a jogszabályok rendelkezéseinek és a Kormány határozatainak megfelelően vezetik az államigazgatásnak feladatkörükbe tartozó ágait, és irányítják az alájuk rendelt szerveket. A tárca nélküli miniszterek ellájtják a Kormány által meghatározott feladataikat.

(3)[78] A Kormány tagjai törvényben vagy kormányrendeletben kapott felhatalmazás alapján feladatkörükben eljárva rendeletet adnak ki, amelyek törvénnyel és kormányrendelettel nem lehetnek ellentétesek. A rendeleteket a hivatalos lapban ki kell hirdetni.

38. §[79]

39. § (1) Működéséért a Kormány az Országgyűlésnek felelős. Munkájáról az Országgyűlésnek rendszeresen köteles beszámolni.

(2)[80] A Kormány tagjai a Kormánynak és az Országgyűlésnek felelősek, tevékenységükről kötelesek a Kormánynak és az Országgyűlésnek beszámolni. A Kormány tagjai és az államtitkárok jogállását, díjazását, továbbá felelősségre vonásuk módját törvény szabályozza.

(3) A Kormány tagjai részt vehetnek és felszólalhatnak az Országgyűlés ülésein.

39/A. § (1) A képviselők legalább egyötöde a miniszterelnökkel szemben írásban - a miniszterelnöki tisztségre jelölt személy megjelölésével - bizalmatlansági indítványt nyújthat be. A miniszterelnökkel szemben benyújtott bizalmatlansági indítványt a Kormánnyal szemben benyújtott bizalmatlansági indítványnak kell tekinteni. Ha az indítvány alapján az országgyűlési képviselők többsége bizalmatlanságát fejezi ki, az új miniszterelnöknek jelölt személyt megválasztottnak kell tekinteni.

(2) Az indítvány feletti vitát és szavazást legkorábban a betérjesztéstől számított három nap után, legkésőbb a betérjesztéstől számított nyolc napon belül kell megtartani.

(3) A Kormány - a miniszterelnök útján - bizalmi szavazást javasolhat a (2) bekezdésben előírt határidők szerint.

(4) A Kormány - a miniszterelnök útján - azt is javasolhatja, hogy az általa benyújtott előterjesztés feletti szavazás egyben bizalmi szavazás legyen.

(5) Ha az Országgyűlés a (3)-(4) bekezdésben foglalt esetekben nem szavaz bizalmat a Kormánynak, a Kormány köteles lemondani.

39/B. § Ha a Kormány megbízatása megszűnik, az új Kormány megalakulásáig a Kormány hivatalban marad, és gyakorolja mindazokat a jogokat, amelyek a Kormányt megilletik; nemzetközi szerződést azonban nem köthet, és rendeletet csak törvény kifejezett felhatalmazása alapján, halaszthatatlan esetben alkothat.

39/C. § (1) Ha a miniszterelnök megbízatása az újonnan megválasztott Országgyűlés megalakulásával vagy a miniszterelnök, illetőleg a Kormány lemondásával szűnt meg, a miniszterelnök az új miniszterelnök megválasztásáig ügyvezető miniszterelnökként gyakorolja a hatáskörét, de új miniszter kinevezésére, illetőleg miniszter felmentésére javaslatot nem tehet, és rendeletet csak törvény kifejezett felhatalmazása alapján halaszthatatlan esetben alkothat.

(2) Ha a miniszterelnök megbízatása halála, választójogának elvesztése, illetőleg összeférhetetlenségének megállapítása miatt szűnik meg, az új miniszterelnök megválasztásáig az a miniszter gyakorolja - az (1) bekezdésben írt korlátozásokkal - a miniszterelnök hatáskörét, akit a miniszterelnök a helyettesítésére kijelölt; ha pedig több miniszter lett kijelölve, az első helyen kijelölt miniszter.

40. § (1) A Kormány meghatározott feladatkörök ellátására kormánybizottságokat alakíthat.

(2)[81]

(3)[82] A Kormány jogosult az államigazgatás bármely ágát közvetlenül felügyelete alá vonni, és erre külön szerveket létesíteni.

VIII. fejezet

A MAGYAR HONVÉDSÉG ÉS EGYES RENDVÉDELMI SZERVEK[83]

40/A. §[84] (1) A Magyar Honvédség alapvető kötelessége a haza katonai védelme és a nemzetközi szerződésből eredő kollektív védelmi feladatok ellátása.

(2)[85] A Rendőrség alapvető feladata a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme.

(3)[86]

(4)[87] A Magyar Honvédség feladatairól és a rá vonatkozó részletes szabályokról szóló, továbbá a Rendőrségről, a titkosszolgálati eszközök és módszerek alkalmazásáról, valamint a nemzetbiztonsági tevékenységgel összefüggő részletes szabályokról szóló törvények elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

40/B. §[88] (1)

(2)[89] A Magyar Honvédséget az alkotmányos rend megdöntésére, vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló fegyveres cselekmények, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot tömeges méretekben veszélyeztető, fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett súlyos erőszakos cselekmények esetén, az Alkotmány rendelkezéseinek megfelelően kihirdetett szükségállapot idején lehet felhasználni, akkor, ha a rendőrség alkalmazása nem elegendő.

(3)[90] A Magyar Honvédség irányítására - ha nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik - az Alkotmányban meghatározott keretek között kizárólag az Országgyűlés, a köztársasági elnök, a Honvédelmi Tanács, a Kormány és az illetékes miniszter jogosult.

(4)[91] A Magyar Honvédség, a Rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai nem lehetnek tagjai pártnak, és politikai tevékenységet nem folytathatnak.

(5)[92] A Magyar Honvédség nem hivatásos katonai állományú tagjának pártban való tevékenységére a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával elfogadott törvény korlátokat állapíthat meg.

40/C. §[93] (1)[94] A Kormány engedélyezi a Magyar Honvédség, illetve külföldi fegyveres erők 19. § (3) bekezdés j) pontja szerinti, az Európai Unió vagy az Észak-Atlanti Szerződés Szervezete döntésén alapuló alkalmazását, valamint más csapatmozgásait.

(2) A Kormány az (1) bekezdés alapján hozott döntéséről haladéktalanul beszámol az Országgyűlésnek a köztársasági elnök egyidejű tájékoztatása mellett.

IX. fejezet A HELYI ÖNKORMÁNYZATOK

41. § (1) A Magyar Köztársaság területe fővárosra, megyékre, városokra és községekre tagozódik.

(2) A főváros kerületekre tagozódik. A városokban kerületek alakíthatók.

42. § A község, a város, a főváros és kerületei, valamint a megye választópolgárainak közösségét megilleti a helyi önkormányzás joga. A helyi önkormányzás a választópolgárok közösségét érintő helyi közügyek önálló, demokratikus intézése, a helyi közhatalomnak a lakosság érdekében való gyakorlása.

43. § (1) A helyi önkormányzatok alapjogai (44/A. §) egyenlőek. Az önkormányzatok kötelezettségei eltérőek lehetnek.

(2) A helyi önkormányzati jogokat és kötelezettségeket törvény határozza meg. Az önkormányzat hatáskörének jogszerű gyakorlása bírósági védelemben részesül, jogai védelmében az önkormányzat az Alkotmánybírósághoz fordulhat.

44. § (1) A választópolgárok a helyi önkormányzást az általuk választott képviselőtestület útján, illetőleg helyi népszavazással gyakorolják.

(2)[95][96] A képviselő-testület tagjainak és a polgármesternek a választását - az időközi választás kivételével - az előző általános választást követő negyedik év október hónapjában kell megtartani.

(3) A képviselő-testület megbízatása az önkormányzati általános választás napjáig tart. A jelöltek hiányában elmaradt választás esetén a képviselő-testület megbízatása meghosszabbodik az időközi választás napjáig. A polgármester megbízatása az új polgármester megválasztásáig tart.

(4) A képviselő-testület a megbízatásának lejárta előtt - a helyi önkormányzatokról szóló törvényben meghatározott feltételek szerint - kimondhatja a feloszlását. A feloszlás és a feloszlítás [19. § (3) bek. l) pont] a polgármester megbízatását is megszünteti.

44/A. § (1) A helyi képviselőtestület:

a) önkormányzati ügyekben önállóan szabályoz és igazgat, döntése kizárólag törvényességi okból vizsgálható felül,

b) gyakorolja az önkormányzati tulajdon tekintetében a tulajdonost megillető jogokat, az önkormányzat bevételeivel önállóan gazdálkodik, saját felelősségére vállalkozhat,

c) az önkormányzat törvényben meghatározott feladatainak ellátásához megfelelő saját bevételre jogosult, továbbá e feladatokkal arányban álló állami támogatásban részesül,

d) törvény keretei között megállapítja a helyi adók fajtáit és mértékét,

e) törvény keretei között önállóan alakítja ki a szervezetét és működési rendjét,

f) önkormányzati jelképeket alkothat, helyi kitüntetések és elismerő címeket alapíthat,

g) a helyi közösséget érintő közügyekben kezdeményezéssel fordulhat a döntésre jogosult szervhez,

h) szabadon társulhat más helyi képviselőtestülettel, érdekeinek képviseletére önkormányzati érdekszövetséget hozhat létre, feladatkörében együttműködhet más országok helyi önkormányzatával, és tagja lehet nemzetközi önkormányzati szervezetnek.

(2) A helyi képviselőtestület a feladatkörében rendeletet alkothat, amely nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal.

44/B. § (1) A helyi képviselőtestület elnöke a polgármester. A képviselőtestület bizottságot választhat, és hivatalt hoz létre.

(2) A polgármester az önkormányzati feladatain kívül törvény vagy törvényi felhatalmazáson alapuló kormányrendelet alapján kivételesen államigazgatási feladatokat és hatásköröket is elláthat.

(3) Törvény vagy kormányrendelet államigazgatási feladatot, hatósági hatáskört állapíthat meg a jegyzőnek, és kivételesen a képviselőtestület hivatala ügyintézőjének is.

44/C. §[97] A helyi önkormányzatokról szóló törvény elfogadásához a jelenlevő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. Ugyanilyen szavazataránnyal elfogadott törvényben korlátozhatók az önkormányzatok alapjogai.

X. fejezet A BÍRÓI SZERVEZET

45. §[98] (1) A Magyar Köztársaságban az igazságszolgáltatást a Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága, az ítéltáblák, a Fővárosi Bíróság és a megyei bíróságok, valamint a helyi és a munkaügyi bíróságok gyakorolják.

(2) A törvény az ügyek meghatározott csoportjaira külön bíróságok létesítését is elrendelheti.

46. §[99] (1) A bíróság - ha a törvény másképpen nem rendelkezik - tanácsban ítélkezik.

(2) A törvény által meghatározott ügyekben és módon nem hivatásos bírák is részt vesznek az ítélkezésben.

(3) Egyesbíróként és a tanács elnökeként csak hivatásos bíró járhat el.

47. § (1) A Legfelsőbb Bíróság a Magyar Köztársaság legfőbb bírósági szerve.

(2) A Legfelsőbb Bíróság biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét, jogegységi határozatai a bíróságokra kötelezőek.

48. § (1) A Legfelsőbb Bíróság elnökét a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés választja, elnökhelyetteseit a Legfelsőbb Bíróság elnökének a javaslatára a köztársasági elnök nevezi ki. A Legfelsőbb Bíróság elnökének megválasztásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

(2) A hivatásos bírákat törvényben meghatározott módon a köztársasági elnök nevezi ki.

(3) A bírákat tisztségükből csak törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani.

49. §[100]

50. § (1)[101] A Magyar Köztársaság bíróságai védik és biztosítják az alkotmányos rendet, az a természetes személyek, a jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek jogait és törvényes érdekeit, büntetik a bűncselekmények elkövetőit.

(2) A bíróság ellenőrzi a közigazgatási határozatok törvényességét.

(3) A bírák függetlenek és csak a törvénynek vannak alárendelve. A bírák nem lehetnek tagjai pártnak és politikai tevékenységet nem folytathatnak.

(4)[102] A bíróságok igazgatását az Országos Igazságszolgáltatási Tanács végzi, az igazgatásban bírói önkormányzati szervek is közreműködnek.

(5) A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról, továbbá a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló törvény elfogadásához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

XI. fejezet AZ ÜGYÉSZSÉG

51. § (1)[103] A Magyar Köztársaság legfőbb ügyésze és az ügyészség gondoskodik az a természetes személyek, a jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek jogainak védelméről, valamint az alkotmányos rendet, az ország biztonságát és függetlenségét sértő vagy veszélyeztető minden cselekmény következetes üldözéséről.

(2)[104] Az ügyészség törvényben meghatározott jogokat gyakorol a nyomozással összefüggésben, képviseli a vádat a bírósági eljárásban, továbbá felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett.

(3)[105] Az ügyészség közreműködik annak biztosításában, hogy mindenki megtartsa a törvényeket. Törvénysértés esetén - törvényben meghatározott esetekben és módon - fellép a törvényesség védelmében.

52. § (1) A Magyar Köztársaság legfőbb ügyészét a köztársasági elnök javaslatára az Országgyűlés választja, a legfőbb ügyész helyetteseit a legfőbb ügyész javaslatára a köztársasági elnök nevezi ki.

(2) A legfőbb ügyész az Országgyűlésnek felelős, és működéséről köteles beszámolni.

53. § (1) Az ügyészeket a Magyar Köztársaság legfőbb ügyésze nevezi ki.

(2) Az ügyészek nem lehetnek tagjai pártoknak és politikai tevékenységet nem folytathatnak.

(3) Az ügyészi szervezetet a legfőbb ügyész vezeti és irányítja.

(4)[106] Az ügyészségre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg.

XII. fejezet ALAPVETŐ JOGOK ÉS KÖTELESSÉGEK

54. § (1) A Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani.

(2) Senkit nem lehet kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó elbánásnak vagy büntetésnek alávetni, és különösen tilos emberen a hozzájárulása nélkül orvosi vagy tudományos kísérletet végezni.

55. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra, senkit sem lehet szabadságától másként, mint a törvényben meghatározott okokból és a törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani.

(2) A bűncselekmény elkövetésével gyanúsított és őrizetbe vett személyt a lehető legrövidebb időn belül vagy szabadon kell bocsátani, vagy bíró elé kell állítani. A bíró köteles az elé állított személyt meghallgatni, és írásbeli indokolással ellátott határozatban szabadlábra helyezéséről vagy letartóztatásáról haladéktalanul dönten.

(3) Az, aki törvénytelen letartóztatás vagy fogvatartás áldozata volt, kártérítésre jogosult.

56. § A Magyar Köztársaságban minden ember jogképes.

57. § (1) A Magyar Köztársaságban a bíróság előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.

(2)[107] A Magyar Köztársaságban senki sem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozata nem állapította meg.

(3)[108] A büntetőeljárás alá vont személyeket az eljárás minden szakaszában megilleti a védelem joga. A védő nem vonható felelősségre a védelem ellátása során kifejtett véleménye miatt.

(4) Senkit nem lehet bűnösnek nyilvánítani és büntetéssel sújtani olyan cselekmény miatt, amely az elkövetés idején a magyar jog szerint nem volt bűncselekmény.

(5)[109] A Magyar Köztársaságban a törvényben meghatározottak szerint mindenki jogorvoslattal élhet az olyan bírósági, közigazgatási és más hatósági döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti. A jogorvoslati jogot - a jogviták ésszerű időn belüli elbírálásának érdekében, azzal arányosan - a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával elfogadott törvény korlátozhatja.

58. § (1) Mindenkit, aki törvényesen tartózkodik Magyarország területén - törvényben meghatározott esetek kivételével - megillet a szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztásának joga, beleértve a lakóhely vagy az ország elhagyásához való jogot is.

(2) A Magyarország területén törvényesen tartózkodó külföldit csak a törvénynek megfelelően hozott határozat alapján lehet kiutasítani.

(3)[110] Az utazási és letelepedési szabadságról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

59. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkit megillet a jóhírnévhez, a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jog.

(2)[111] A személyes adatok védelméről szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

60. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságára.

(2) Ez a jog magában foglalja a vallás vagy más lelkiismereti meggyőződés szabad megválasztását vagy elfogadását, és azt a szabadságot, hogy vallását és meggyőződését mindenki vallásos cselekmények, szertartások végzése útján vagy egyéb módon akár egyénileg, akár másokkal együttesen nyilvánosan vagy magánkörben kinyilváníthassa vagy kinyilvánítását mellőzze, gyakorolhassa, vagy taníthassa.

(3) A Magyar Köztársaságban az egyház az államtól elválasztva működik.

(4)[112] A lelkiismereti és vallásszabadságról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

61. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításra, továbbá arra, hogy a közérdekű adatokat megismerje, illetőleg terjessze.

(2) A Magyar Köztársaság elismeri és védi a sajtó szabadságát.

(3)[113] A közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló törvény, valamint a sajtószabadságról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

(4) A közszolgálati rádió, televízió és hírügynökség felügyeletéről, valamint vezetőinek kinevezéséről, továbbá a kereskedelmi rádió és televízió engedélyezéséről, illetőleg a tájékoztatási monopóliumok megakadályozásáról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

62. § (1) A Magyar Köztársaság elismeri a békés gyülekezés jogát és biztosítja annak szabad gyakorlását.

(2)[114] A gyülekezési jogról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

63. § (1) A Magyar Köztársaságban az egyesülési jog alapján mindenkinek joga van a törvény által nem tiltott célra szervezeteket létrehozni, illetőleg azokhoz csatlakozni.

(2) Politikai célt szolgáló fegyveres szervezet az egyesülési jog alapján nem hozható létre.

(3)[115] Az egyesülési jogról szóló, valamint a pártok gazdálkodásáról és működéséről szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

64. § A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van arra, hogy egyedül vagy másokkal együttesen írásban kérelmet vagy panaszt terjesszen az illetékes állami szerv elé.

65. §[116] (1) A Magyar Köztársaság törvényben meghatározott feltételek szerint - ha sem származási országuk, sem más ország a védelmet nem biztosítja - menedékjogot nyújt azoknak a nem magyar állampolgároknak, akiket hazájukban, illetve a szokásos tartózkodási helyük szerinti országban faji, nemzeti hovatartozásuk, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozásuk, vallási, illetőleg politikai meggyőződésük miatt üldöznek vagy üldöztetéstől való félelmük megalapozott.

(2) A menedékjogról szóló törvény elfogadásához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

66. §[117] (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a férfiak és a nők egyenjogúságát minden polgári és politikai, valamint gazdasági, szociális és kulturális jog tekintetében.

(2) A Magyar Köztársaságban az anyáknak a gyermek születése előtt és után külön rendelkezések szerint, támogatást és védelmet kell nyújtani.

(3) A munka végzése során a nők és a fiatalok védelmét külön szabályok is biztosítják.

67. § (1) A Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családja, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges.

(2) A szülőket megilleti az a jog, hogy a gyermeküknek adandó nevelést megválasszák.

(3) A családok és az ifjúság helyzetével és védelmével kapcsolatos állami feladatokat külön rendelkezések tartalmazzák.

68. § (1) A Magyar Köztársaságban élő nemzeti és etnikai kisebbségek részesei a nép hatalmának: államalkotó tényezők.

(2) A Magyar Köztársaság védelemben részesíti a nemzeti és etnikai kisebbségeket. Biztosítja kollektív részvételüket a közéletben, saját kultúrájuk ápolását, anyanyelvük használatát, az anyanyelvű oktatást, a saját nyelven való névhasználat jogát.

(3) A Magyar Köztársaság törvényei az ország területén élő nemzeti és etnikai kisebbségek képviseletét biztosítják.

(4) A nemzeti és etnikai kisebbségek helyi és országos önkormányzatokat hozhatnak létre.

(5)[118] A nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

69. § (1) A Magyar Köztársaságban senkit nem lehet magyar állampolgárságától önkényesen megfosztani, vagy magyar állampolgárt a Magyar Köztársaság területéről kiutasítani.

(2) Magyar állampolgár külföldről bármikor hazatérhet.

(3) Minden magyar állampolgár jogosult arra, hogy törvényes külföldi tartózkodásának ideje alatt a Magyar Köztársaság védelmét élvezze.

(4)[119] Az állampolgárságról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

70. §[120] (1) A Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező minden nagykorú magyar állampolgárt megillet az a jog, hogy az országgyűlési képviselők választásán választó és választható legyen, valamint országos népszavazásban és népi kezdeményezésben részt vegyen.

(2)[121] A Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező minden nagykorú magyar állampolgárt és az Európai Unió más tagállamának a Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező nagykorú állampolgárát megilleti az a jog, hogy a helyi önkormányzati képviselők és a polgármesterek választásán választható és - amennyiben a választás, illetve a népszavazás napján a Magyar Köztársaság területén tartózkodik - választó legyen, valamint helyi népszavazásban és népi kezdeményezésben részt vegyen. Polgármesterré és fővárosi főpolgármesterré magyar állampolgár választható.

(3)[122] A Magyar Köztársaságban minden menekültként, bevándoroltként vagy letelepedettként elismert nagykorú személyt megillet az a jog, hogy a helyi önkormányzati képviselők és a polgármesterek választásán - amennyiben a választás, illetve a népszavazás napján a Magyar Köztársaság területén tartózkodik - választó legyen, valamint a helyi népszavazásban és népi kezdeményezésben részt vegyen.

(4) A Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező minden nagykorú magyar állampolgárt és az Európai Unió más tagállamának a Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező nagykorú állampolgárát megillet az a jog, hogy az európai parlamenti választáson választható és választó legyen.

(5) Nincs választójoga annak, aki jogerős ítélet alapján a cselekvőképességet korlátozó vagy kizáró gondnokság, illetőleg a közügyek gyakorlásától eltiltás hatálya alatt áll, szabadságvesztés büntetését vagy büntetőeljárásban elrendelt intézeti kényszergyógykezelését tölti. Az Európai Unió más tagállamának a Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező nagykorú állampolgára akkor sem választható, ha az állampolgársága szerinti állam jogszabálya, bírósági vagy más hatósági döntése alapján hazájában kizárták e jog gyakorlásából.

(6) Minden magyar állampolgárnak joga van ahhoz, hogy rátermettségének, képzettségének és szakmai tudásának megfelelően közhivatalt viseljen.

70/A. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.

(2) Az embereknek az (1) bekezdés szerinti bármilyen hátrányos megkülönböztetését a törvény szigorúan bünteti.

(3)[123] A Magyar Köztársaság a jogegyenlőség megvalósulását az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti.

70/B. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a munkához, a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához.

(2) Az egyenlő munkáért mindenkinek, bármilyen megkülönböztetés nélkül, egyenlő bérhez van joga.

(3) Minden dolgozónak joga van olyan jövedelemhez, amely megfelel végzett munkája mennyiségének és minőségének.

(4) Mindenkinek joga van a pihenéshez, a szabadidőhöz és a rendszeres fizetett szabadsághoz.

70/C. § (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy gazdasági és társadalmi érdekeinek védelme céljából másokkal együtt szervezetet alakítson, vagy ahhoz csatlakozzon.

(2) A sztrájkjogot az ezt szabályozó törvények keretei között lehet gyakorolni.

(3)[124] A sztrájkjogról szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

70/D. § (1) A Magyar Köztársaság területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez.

(2) Ezt a jogot a Magyar Köztársaság a munkavédelem, az egészségügyi intézmények és az orvosi ellátás megszervezésével, a rendszeres testedzés biztosításával, valamint az épített és a természetes környezet védelmével valósítja meg.

70/E. § (1) A Magyar Köztársaság állampolgárainak joguk van a szociális biztonsághoz; öregség, betegség, rokkantság, özvegység, árvaság és önhibájukon kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén a megélhetésükhöz szükséges ellátásra jogosultak.

(2)[125] A Magyar Köztársaság az ellátáshoz való jogot a társadalombiztosítás útján és a szociális intézmények* rendszerével valósítja meg.[126]

70/F. § (1) A Magyar Köztársaság biztosítja az állampolgárok számára a művelődéshez való jogot.

(2)[127] A Magyar Köztársaság ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező általános iskolával, képességei alapján mindenki számára hozzáférhető közép- és felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők anyagi támogatásával valósítja meg.

70/G. § (1) A Magyar Köztársaság tiszteletben tartja és támogatja a tudományos és művészeti élet szabadságát, a tanszabadságot és a tanítás szabadságát.

(2) Tudományos igazságok kérdésében dönteni, kutatások tudományos értékét megállapítani kizárólag a tudomány művelői jogosultak.

70/H. § (1) A haza védelme a Magyar Köztársaság minden állampolgárának kötelessége.

(2)[128] Rendkívüli állapot idején vagy ha arról megelőző védelmi helyzetben az Országgyűlés a jelenlévő képviselők kétharmadának szavazatával határoz, a Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgár férfiakat - törvényben meghatározottak szerint - hadkötelezettség terheli. Akinek lelkiismereti meggyőződése a katonai szolgálat teljesítésével összeegyeztethetetlen, polgári szolgálatot teljesít.

(3)[129] A Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező, nagykorú magyar állampolgárok számára törvény polgári védelmi kötelezettséget és rendkívüli állapot idejére honvédelmi munkakötelezettséget írhat elő.

(4)[130] A természetes személyek, a jogi személyek és a jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek gazdasági és anyagi szolgáltatás teljesítésére kötelezhetőek.

(5)[131] A honvédelmi kötelezettségről szóló törvény elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

70/I. §[132] Minden természetes személy, jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet köteles jövedelmi és vagyoni viszonyainak megfelelően a közterhekhez hozzájárulni.

70/J. § A Magyar Köztársaságban a szülők, gondviselők kötelesek kiskorú gyermekük taníttatásáról gondoskodni.

70/K. § Az alapvető jogok megsértése miatt keletkezett igények, továbbá a kötelességek teljesítésével kapcsolatban hozott állami döntések elleni kifogások bíróság előtt érvényesíthetők.

XIII. fejezet A VÁLASZTÁSOK ALAPELVEI

71. § (1)[133] Az országgyűlési képviselőket, az Európai Parlament képviselőit, a helyi önkormányzati képviselőket, valamint a polgármestert és a fővárosi főpolgármestert a választópolgárok általános és egyenlő választójog alapján, közvetlen és titkos szavazással választják.

(2)[134] A megyei közgyűlés elnökét a megyei közgyűlés tagjai titkos szavazással választják. A megyei közgyűlés elnökévé magyar állampolgár választható.

(3)[135][136] Az országgyűlési képviselők, az Európai Parlament képviselői, továbbá a helyi önkormányzati képviselők és a polgármesterek választásáról külön törvények rendelkeznek, amelyek elfogadásához a jelenlevő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

(4)[137] A kisebbségi önkormányzati képviselők választásáról külön törvény rendelkezik, amelynek elfogadásához a jelenlevő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

72. §[138]

73. §[139]

XIV. fejezet

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG FŐVÁROSA ÉS NEMZETI JELKÉPEI

74. § A Magyar Köztársaság fővárosa Budapest.

75. § A Magyar Köztársaság himnusza Kölcsey Ferenc Himnusz című költeménye Erkel Ferenc zenéjével.

76. § (1) A Magyar Köztársaság zászlaja három, egyenlő szélességű, piros, fehér és zöld színű, vízszintes sávból áll.

(2) A Magyar Köztársaság címere hegyes talpú, hasított pajzs. Első mezeje vörössel és ezüsttel hétszer vágott. Második, vörös mezejében zöld hármaskorona arany koronás kiemelkedő középső részén ezüst kettős kereszt. A pajzson a magyar Szentkorona nyugszik.

(3)[140] A Magyar Köztársaság címeréről, zászlajáról és azok használatáról szóló törvény elfogadásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

XV. fejezet ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

77. § (1) Az Alkotmány a Magyar Köztársaság alaptörvénye.

(2)[141][142] Az Alkotmány és az alkotmányos jogszabályok mindenkire egyaránt kötelezőek.

(3)[143]

78. § (1) A Magyar Köztársaság Alkotmánya a kihirdetése napján lép hatályba; végrehajtásáról a Kormány gondoskodik.

(2) A Kormány köteles az Alkotmány végrehajtásához szükséges törvényjavaslatokat az Országgyűlés elé terjeszteni.

79. §[144]

Lábjegyzetek:

[1] A kihirdetés napja: 1949. augusztus 20. A Magyar Közlöny 1990. évi 84. számában (1990. augusztus 24.) egységes szerkezetbe foglalt szöveg.

[2] Módosította a 2002. évi LXI. törvény 11. § (4) bekezdés a) pontja. Hatályos 2002.12.23.

[3] Beiktatta a 2002. évi LXI. törvény 1. §-a. Hatályos 2002.12.23.

[4] Végrehajtására lásd az 1989. évi XXXIV. törvényt.

[5] Beiktatta a 2002. évi LXI. törvény 2. §-a. Hatályos 2002.12.23.

[6] Lásd az 1987. évi XI. törvényt.

- [7] A 8. § (3) bekezdését az 1990. évi XL. törvény 51. §-ának (1) bekezdése hatályon kívül helyezte.
- [8] Lásd az 1992. évi I. törvényt.
- [9] Lásd az 1952. évi IV. törvényt.
- [10] Lásd az 1995. évi LIII. törvényt.
- [11] Az 1992. évi XXXVIII. törvény 126. §-ára tekintettel az állami költségvetés alatt a központi költségvetést kell érteni.
- [12] Módosította a 2002. évi LXI. törvény 11. § (4) bekezdés b) pontja. Hatályos 2002.12.23.
- [13] Módosította a 2004. évi CIV. törvény 7. § (2) bekezdése a) pontja. Hatályos 2005.01.01.
- [14] A 19. § (3) bekezdésének k) pontja az 1994. évi LXXIII. törvény 1. §-ának (1) bekezdésével megállapított szöveg.
- [15] Beiktatta a 2004. évi CIV. törvény 1. § (1) bekezdése. Hatályos 2005.01.01.
- [16] Az 1949. évi XX. törvény 19. § 4. bekezdése a 2000. évi XCI. törvény 1. § 2. bekezdésének megfelelően módosított szöveg
- [17] Az 1949. évi XX. törvény 19. § 5. bekezdését az 1997. évi LIX. törvény 14. § 1. bekezdése hatályon kívül helyezte
- [18] Megállapította a 2004. évi CIV. törvény 1. § (2) bekezdése. Hatályos 2005.01.01.
- [19] Az 1949. évi XX. törvény 19/B. § 1. bekezdése a 2000. évi XCI. törvény 2. §-ának megfelelően módosított szöveg
- [20] Módosította a 2004. évi CIV. törvény 7. § (2) bekezdése b) pontja. Hatályos 2005.01.01.
- [21] Megállapította a 2001. évi XLII. törvény 1. § -a. Hatályos 2001.07.11.
- [22] Az 1949. évi XX. törvény 19/C. § 1. bekezdése a 2000. évi XCI. törvény 3. §-ának megfelelően módosított szöveg
- [23] Módosította a 2004. évi CIV. törvény 7. § (2) bekezdése c) pontja. Hatályos 2005.01.01.
- [24] Az 1949. évi XX. törvény 19/E. § 1. bekezdése a 2000. évi XCI. törvény 4. §-ának megfelelően módosított szöveg
- [25] A 19/E. §-t az 1993. évi CVII. törvény 1. §-a iktatta a szövegbe.
- [26] Módosította a 2002. évi LXI. törvény 11. § (4) bekezdés c) pontja. Hatályos 2002.12.23.
- [27] Az 1949. évi XX. törvény 20. § 1. bekezdése az 1997. évi XCVIII. törvény 1. §-ának megfelelően módosított szöveg
- [28] Lásd az 1990. évi LVI. törvényt.
- [29] Módosította a 2006. évi LIV. törvény 3. § (2) bekezdése. Hatályos 2006.06.09.
- [30] Lásd az 1990. évi LV. törvényt.
- [31] Az 1949. évi XX. törvény 20/A. § 2. bekezdése az 1997. évi LIX. törvény 1. §-ának megfelelően módosított szöveg
- [32] Végrehajtására lásd a 46/1994. (IX. 30.) OGY határozatot.
- [33] A 24. § (5) bekezdését az 1995. évi XLIV. törvény 1. §-a iktatta a szövegbe. A hivatkozott törvény 2. §-a szerint beiktatott rendelkezés az 1994-ben megválasztott Országgyűlés megbízatásának megszűnésekor hatályát veszti.
- [34] Az 1949. évi XX. törvény 26. § 6. bekezdését az 1997. évi LIX. törvény 2. §-a iktatta be
- [35] A 28. § (4) bekezdését az 1990. évi XL. törvény 51. §-ának (1) bekezdése hatályon kívül helyezte.
- [36] Az 1949. évi XX. törvény 28. § 6. bekezdése az 1997. évi XCVIII. törvény 2. §-ának megfelelően módosított szöveg, továbbá e § beiktatta a 7. bekezdést
- [37] Az 1949. évi XX. törvény 28/B-D. §-át az 1997. évi LIX. törvény 3. §-a iktatta be
- [38] Módosította a 2004. évi CIV. törvény 7. § (2) bekezdése c) pontja. Hatályos 2005.01.01.
- [39] Az 1949. évi XX. törvény 28/C. § 6. bekezdése az 1997. évi XCVIII. törvény 3. §-ának megfelelően módosított szöveg
- [40] Módosította a 2004. évi CIV. törvény 7. § (2) bekezdése c) pontja. Hatályos 2005.01.01.
- [41] Megállapította a 2002. évi LXI. törvény 3. §-a. Hatályos 2002.12.23.
- [42] Lásd az 1992. évi XXXVI. törvényt.
- [43] Lásd a 48/1991. (IX. 26.) AB, 8/1992. (I. 30.) AB, a 36/1992. (VI. 10.) AB határozatokat és a 25/1995. (V. 10.) AB végzést.
- [44] Megállapította a 2002. évi LXI. törvény 4. §-a. Hatályos 2002.12.23.
- [45] Hatályon kívül helyezte a 2006. évi LIV. törvény 3. § (1) bekezdése. Hatálytalan 2006.06.03.
- [46] Lásd az 1991. évi XXXI. törvényt.
- [47] A 31/A. § (7) bekezdését az 1990. évi XL. törvény 51. §-ának (1) bekezdése hatályon kívül helyezte.
- [48] A 31/A. § (8) bekezdését az 1990. évi XL. törvény 51. §-ának (1) bekezdése hatályon kívül helyezte.

- [49] A Magyar Közlöny 1990. évi 94. számában közzétett helyesbítésnek megfelelő szöveg.
- [50] * Lásd a Büntetőeljárásról szóló 1973:I. törvényt
- [51] A Magyar Közlöny 1990. évi 94. számában közzétett helyesbítésnek megfelelő szöveg.
- [52] * Lásd a Büntető törvénykönyvről szóló 1978:IV. törvényt.
- [53] Végrehajtására lásd az 1989. évi XXXII. törvényt.
- [54] A 32/A. § (4) bekezdésének első mondata az 1994. évi LXXIV. törvény 1. §-ával megállapított szöveg.
- [55] A 32/B. § (5) bekezdését az 1994. évi LXXIII. törvény 1. §-ának (2) bekezdése hatályon kívül helyezte.
- [56] Végrehajtására lásd az 1992. évi LXIII. törvényt, az 1993. évi LIX. törvényt és az 1993. évi LXXVII. törvényt.
- [57] Az 1992. évi XXXVIII. törvény 126. §-ára tekintettel az állami költségvetés alatt a központi költségvetést kell érteni.
- [58] Végrehajtására lásd az 1989. évi XXXVIII. törvényt.
- [59] Az 1990. évi XL. törvény 51. §-ának (3) bekezdése értelmében az e § hatálybalépéséről külön törvény rendelkezik. A hatálybalépés napja: 1991. december 1. (1991. évi LVIII. törvény 2. §-a). Végrehajtására lásd az 1991. évi LX. törvényt.
- [60] Megállapította a 2002. évi LXI. törvény 5. § (1) bekezdése. Hatályos 2002.12.23.
- [61] Beiktatta a 2002. évi LXI. törvény 5. § (2) bekezdése. A Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napján lép hatályba.
- [62] Az 1949. évi XX. törvény 33/A. § c) pontja az 1997. évi LIX. törvény 14. § 1. bekezdésének megfelelően módosított szöveg
- [63] Az 1949. évi XX. törvény 33/A. § d)-e) pontját az 1997. évi LIX. törvény 5. §-a iktatta be
- [64] Az 1949. évi XX. törvény 33/A. § d) pontja f) pontra változott az 1997. évi LIX. törvény 5. §-ának megfelelően
- [65] Szerkezetét módosította a 2006. évi LIV. törvény 1. § - a. Hatályos 2006.06.03.
- [66] Beiktatta a 2006. évi LIV. törvény 1. § - a. Hatályos 2006.06.03.
- [67] Módosította a 2002. évi LXI. törvény 11. § (4) bekezdés d) pontja. Hatályos 2002.12.23.
- [68] Módosította a 2006. évi LIV. törvény 3. § (1) bekezdése. Hatályos 2006.06.03.
- [69] Végrehajtására lásd a 78/1991. (VI. 13.) Korm. rendeletet.
- [70] Megállapította a 2004. évi CIV. törvény 3. § (1) bekezdése. Hatályos 2005.01.01.
- [71] Módosította a 2002. évi LXI. törvény 11. § (4) bekezdés b) pontja. Hatályos 2002.12.23.
- [72] Beiktatta a 2002. évi LXI. törvény 6. § (1) bekezdése. A Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napján lép hatályba.
- [73] Számozását módosította a 2002. évi LXI. törvény 6. § (1) bekezdése. A Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napján lép hatályba.
- [74] Beiktatta a 2004. évi CIV. törvény 3. § (2) bekezdése. Hatályos 2005.01.01.
- [75] Megállapította a 2004. évi CIV. törvény 3. § (3) bekezdése. Hatályos 2005.01.01.
- [76] Beiktatta a 2002. évi LXI. törvény 6. § (2) bekezdése. A Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napján lép hatályba.
- [77] Végrehajtására lásd a 17/1995. (III. 1.) Korm. rendeletet.
- [78] Megállapította a 2006. évi LIV. törvény 2. § - a. Hatályos 2006.06.03.
- [79] A 38. §-t hatályon kívül helyezte az 1989. évi XXXI. törvény 38. §-ának (6) bekezdése.
- [80] Végrehajtására lásd az 1973. évi III. törvényt és az 1990. évi XXXIII. törvényt.
- [81] Az 1949. évi XX. törvény 40. § 2. bekezdését az 1997. évi LIX. törvény 14. § 1. bekezdése hatályon kívül helyezte
- [82] Végrehajtására lásd például a 169/1991. (XII. 26.), a 90/1992. (V. 24.) és a 138/1994. (X. 28.) Korm. rendeletet.
- [83] Módosította a 2007. évi LXXXVIII. törvény 2. § (2) bekezdése. Hatályos 2008.01.01.
- [84] Megállapította a 2004. évi CIV. törvény 4. § (2) bekezdése. Hatályos 2005.01.01.
- [85] Megállapította a 2007. évi LXXXVIII. törvény 1. §-a. Hatályos 2008.01.01.
- [86] Hatályon kívül helyezte a 2007. évi LXXXVIII. törvény 2. § (3) bekezdése a) pontja. Hatálytalan 2008.01.01.
- [87] Módosította a 2007. évi LXXXVIII. törvény 2. § (2) bekezdése. Hatályos 2008.01.01.
- [88] Az 1949. évi XX. törvény 40/B. § 1. bekezdését a 2000. évi XCI. törvény 7. §-ának a) pontja hatályon kívül helyezte
- [89] Módosította a 2004. évi CIV. törvény 7. § (2) bekezdése d) pontja. Hatályos 2005.01.01.
- [90] Módosította a 2004. évi CIV. törvény 7. § (2) bekezdése c) pontja, valamint a (3) bekezdés a) pontja. Hatályos 2005.01.01.

- [91] Módosította a 2007. évi LXXXVIII. törvény 2. § (3) bekezdése a) pontja. Hatályos 2008.01.01.
- [92] Módosította a 2007. évi LXXXVIII. törvény 2. § (3) bekezdése a) pontja. Hatályos 2008.01.01.
- [93] Megállapította a 2003. évi CIX. törvény 1. § -a. Hatályos 2003.12.16.
- [94] Megállapította a 2006. évi XIII. törvény 1. § -a. Hatályos 2006.03.01.
- [95] Az 1949. évi XX. törvény 44. § 2-3. bekezdése az 1997. évi XCVIII. törvény 5. §-ának megfelelően módosult szöveg
- [96] A 44. § (2) bekezdése az 1994. évi LXI. törvény 1. §-ával megállapított szöveg, mely egyidejűleg (3)-(4) bekezdést iktatott a szövegbe.
- [97] Végrehajtására lásd az 1990. évi LXV. törvényt.
- [98] Az 1949. évi XX. törvény 45. § 1. bekezdése az 1997. évi LIX. törvény 8. §-ának megfelelően módosított szöveg
- [99] Az 1949. évi XX. törvény 46-47. §-a az 1997. évi LIX. törvény 9. §-ának megfelelően módosított szöveg
- [100] A 49. §-t hatályon kívül helyezte az 1989. évi XXXI. törvény 38. §-ának (1) bekezdése.
- [101] Módosította a 2002. évi LXI. törvény 11. § (4) bekezdés d) pontja. Hatályos 2002.12.23.
- [102] Az 1949. évi XX. törvény 50. § 4. bekezdése az 1997. évi LIX. törvény 10. §-ának megfelelően módosított szöveg, továbbá e § beiktatta az 5. bekezdést
- [103] Módosította a 2002. évi LXI. törvény 11. § (4) bekezdés d) pontja. Hatályos 2002.12.23.
- [104] Az 1949. évi XX. törvény 51. § 2. bekezdése az 1997. évi LIX. törvény 11. §-ának megfelelően módosított szöveg
- [105] Módosította a 2002. évi LXI. törvény 11. § (4) bekezdés e) pontja. Hatályos 2002.12.23.
- [106] Végrehajtására lásd az 1972. évi V. törvényt.
- [107] Lásd az 1978. évi IV. törvényt.
- [108] Lásd az 1973. évi I. törvényt.
- [109] Az 1949. évi XX. törvény 57. § 5. bekezdése az 1997. évi LIX. törvény 12. §-ának megfelelően módosított szöveg
- [110] Végrehajtására lásd az 1989. évi XXVIII. törvényt és az 1989. évi XXIX. törvényt.
- [111] Végrehajtására lásd az 1992. évi LXIII. törvényt.
- [112] Végrehajtására lásd az 1990. évi IV. törvényt.
- [113] Végrehajtására lásd az 1992. évi LXIII. és az 1986. évi II. törvényt.
- [114] Végrehajtására lásd az 1989. évi III. törvényt.
- [115] Végrehajtására lásd az 1989. évi II. törvényt és az 1989. évi XXXIII. törvényt.
- [116] Az 1949. évi XX. törvény 65. §-a az 1997. évi LIX. törvény 13. §-ának megfelelően módosított szöveg
- [117] Lásd az 1993. évi III. törvényt.
- [118] Végrehajtására lásd az 1993. évi LXXVII. törvényt.
- [119] Végrehajtására lásd az 1993. évi LV. törvényt.
- [120] A 70. § (1) bekezdése az 1994. évi LXI. törvény 2. §-ának (1) bekezdésével megállapított szöveg.
- [121] A 70. § (2) bekezdése az 1994. évi LXI. törvény 2. §-ának (2) bekezdésével megállapított szöveg, mely egyidejűleg az eredetileg (3) bekezdést (2) bekezdésre, az eredetileg (2) bekezdést pedig (3) bekezdésre változtatta.
- [122] A 70. § (2) bekezdése az 1994. évi LXI. törvény 2. §-ának (2) bekezdésével megállapított szöveg, mely egyidejűleg az eredetileg (3) bekezdést (2) bekezdésre, az eredetileg (2) bekezdést pedig (3) bekezdésre változtatta.
- [123] Lásd az Alkotmánybíróság 21/1990. (X. 4.) AB határozatát.
- [124] Végrehajtására lásd az 1989. évi VII. törvényt.
- [125] Lásd az 1975. évi II. törvényt.
- [126] * Lásd a Szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993:III törvényt.
- [127] Lásd az 1993. évi LXXIX. és az 1993. évi LXXX. törvényt.
- [128] Megállapította a 2004. évi CIV. törvény 6. § (1) bekezdése. Hatályos 2005.01.01.
- [129] Beiktatta a 2004. évi CIV. törvény 6. § (2) bekezdése. Hatályos 2005.01.01.
- [130] Beiktatta a 2004. évi CIV. törvény 6. § (2) bekezdése. Hatályos 2005.01.01.
- [131] Számozását módosította a 2004. évi CIV. törvény 6. § (2) bekezdése. Hatályos 2005.01.01.
- [132] Megállapította a 2002. évi LXI. törvény 8. §-a. Hatályos 2002.12.23.
- [133] Megállapította a 2002. évi LXI. törvény 9. §-a. A Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napján lép hatályba.
- [134] Megállapította a 2002. évi LXI. törvény 9. §-a. Hatályos 2002.12.23.
- [135] Megállapította a 2002. évi LXI. törvény 9. §-a. Hatályos 2002.12.23.

- [136] Végrehajtására lásd az 1989. évi XXXIV. törvényt és az 1990. évi LXIV. törvényt.
- [137] Megállapította a 2002. évi LXI. törvény 9. §-a. Hatályos 2002.12.23.
- [138] A 72. §-t az 1989. évi XXXI. törvény 38. §-ának (1) bekezdése hatályon kívül helyezte.
- [139] A 73. §-t az 1989. évi XXXI. törvény 38. §-ának (1) bekezdése hatályon kívül helyezte.
- [140] Végrehajtására lásd az 1995. évi LXXXIII. törvényt.
- [141] Módosította a 2002. évi LXI. törvény 11. § (4) bekezdés f) pontja. Hatályos 2002.12.23.
- [142] Módosította a 2002. évi LXI. törvény 11. § (4) bekezdés f) pontja. Hatályos 2002.12.23.
- [143] A 78. § (3) bekezdését az 1989. évi XXXI. törvény 38. §-ának (1) bekezdése hatályon kívül helyezte.
- [144] Hatályon kívül helyezte a 2002. évi LXI. törvény 11. § (3) bekezdése. A Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napján veszti hatályát.